

**Różnorodność i ewolucja roślin, glonów i grzybów
(ćwiczenia dotyczące roślin)**

Ćwiczenia VIII

PIERWSZE ROŚLINY LĄDOWE

Gr.: TELOMOPHYTA – ROŚLINY TELOMOWE

Pdgr.: RHYNIOPHYTINA – ryniofity

Rhynia gwynne-vaughanii – przekrój poprzeczny przez pęd, pokrój rośliny

Pdgr.: TRIMEROPHYTINA – trymerofity

Psilophyton dawsonii – przekrój poprzeczny przez pęd, pokrój rośliny

Psilophyton shaferi – pędy z zarodnikami, pokrój rośliny

Pdgr.: ZOSTEROPHYLLOPHYTINA – zosterofilofity

Sawdonia ornata – pędy z emergencjami, fragmenty epidermy z emergencjami i aparatami szparkowymi, pokrój rośliny

Konioria andrychoviensis – pędy z emergencjami, przekrój poprzeczny przez pęd, pokrój rośliny

Zosterophyllum sp. – pędy z zarodnikami, pokrój rośliny

Sciadophyton sp. – gametofit, pokrój rośliny

Pdgr.: ANTHOCEROTOPHYTINA – glewki

Anthoceros sp. – pokrój gametofitu i sporofitu

Pdgr.: BRYOPHYTINA – mszaki

Kl.: Hepaticopsida – wątrobowce

Pdkl.: Marchantiidae – porostnice

Rz.: Marchantiales

Marchantia polymorpha – pokrój gametofitu (archegoniofory z rodniakami i anteridiofory z plemnikami) budowa anatomiczna plechy (aparaty oddechowe, komora powietrzna)

Lunularia cruciata - pokrój plechy z rozmnożkami, budowa anatomiczna plechy (aparaty oddechowe)

Riccia sp. – pokrój plechy

Wyjście do Muzeum Paleobotanicznego

Ćwiczenia IX

Kolokwium z poprzednich ćwiczeń

Pdkl.: Jungermanniidae – jungermanie

Rz.: Metzgeriales – jungermanie plechowate

Pellia sp. – pokrój plechy, zarodnie, elatery

Metzgeria sp. – pokrój plechy

Rz.: Jungermanniales – jungermanie liściaste

Bazzania sp. – pokrój gametofitu (amfigastria)

Kl.: Bryopsida – mchy

Pdkl.: Sphagnidae – torfowce

Rz.: Sphagnales

Sphagnum sp. – pokrój gametofitu (łodyżka, pseudopodium) i sporofitu (zarodnia), budowa liścia (komórki wodonośne i chlorofilowe); liść jednowarstwowy bez żebra

Pdkl.: Andreaeidae – naleźliny

Rz.: Andreaeales

Andreaea sp. – pokrój gametofitu i sporofitu

Pdkl.: Bryidae – prątniki (mchy właściwe)

Rz.: Bryales

Bryum sp. – pokrój, przekrój przez liść jednowarstwowy z żebrzem środkowym

Mnium sp. – przekrój przez rodniostan i plemniostan

Rz.: Funariales

Funaria hygrometrica – pokrój, perystom

Pdkl.: Polytrichidae – płonniki

Rz.: Polytrichales

Polytrichum sp. – pokrój gametofitu (ulistniona łodyżka) i sporofitu (seta, zarodnia, czepek), przekrój przez liść wielowarstwowy z asymilatorami

Pdkl.: Buxbaumiidae – bezlisty

Buxbaumia sp. – pokrój gametofitu (bardzo drobny, prawie bezlistny) i sporofitu (seta, zarodnia z podwójną ozębnią, wieczko)

– Przykłady mchów ortotropowych (górnazarodniowych):

Catharinea, *Mnium*, *Leucobryum*, *Dicranum*, *Funaria*, *Bryum*

– Przykłady mchów plagiotropowych (bocznazarodniowych):

Entodon, *Hypnum*, *Plagiothecium*, *Rhytidiadelphus*, *Thuidium*, *Hylocomium*

– Atlas rozmieszczenia mchów w Polsce

Ćwiczenia X

Kolokwium z poprzednich ćwiczeń

Pdgr.: LYCOPHYTINA – widłakowe

Kl.: Lycopsidea – widłaki jednakozarodnikowe

Rz.: Lycopodiales – widłakowce

Lycopodium sp. – przedrośle, sporofil z zarodnią

Kl.: Isoëtopsida – widłaki różnozardnikowe

Rz.: Isoëtales – poryblinowce

Isoëtes sp. – pokrój sporofitu

Kl.: Selaginellopsida – widliczki

Rz.: Selaginellales

Selaginella selaginoides – pokrój, liście zarodnionośne i płonne

Selaginella martensii – przekrój podłużny przez sporofilostan, makro- i mikrosporofile, makro- i mikrosporangia, makro- i mikrospory

WYMARLI PRZEDSTAWICIELE

Kl.: Lycopsidea

Dewon:

Drepanophycus spinaeformis – roślina zielna, epiderma z aparatami szparkowymi, niepodzielone liście

Protolpidodendron wahnbachense – roślina zielna, rozwidlone liście

Leclercqia complexa – roślina zielna z podzielonymi liśćmi i ligulą

Karbon:

Eleutherophyllum waldenburgense – roślina zielna o niepodzielonych liściach

Kl.: Isoëtopsida

Rz.: Lepidophytales

Lepidodendron sp. – roślina o pokroju drzewiastym; odcisk powierzchni kory; widoczne poduszeczki liściowe z bliznami po odpadłych liściach

Lepidostrobos sp. – kłos zarodnionośny

Sigillaria sp. – roślina o pokroju drzewiastym, odcisk powierzchni kory

Stigmaria sp. – kłęczce z którego wyrastają organy o wyglądzie korzeni przybyszowych – appendices

Rz.: Lepidocarpaceles – widłaki nasienne

Lepidocarpon sp. – liść zarodnionośny z makrosporangium

Pdgr.: PSILOTOPHYTINA – psylotowe

Psilotum sp. – pokrój sporofitu, dychotomiczne rozgałęzienia pędu, zarodnie w synangiach

Pdgr.: SPHENOPHYTINA – skrzypowe

Kl.: Sphenopsida

Rz.: Equisetales

Equisetum sp. – sporangiofor z zarodnikami, zarodniki z hapterami

WYMARLI PRZEDSTAWICIELE

Karbon:

Rz.: Equisetales

Calamites sp. – roślina o pokroju drzewiastym, ośrodką kanału centralnego, widoczny przebieg wiązek przewodzących

Annularia sp. i *Asterophyllites* sp. – dwa typy ulistnienia u przedstawicieli rodzaju *Calamites*

Archaeocalamites sp. – roślina o pokroju drzewiastym, ośródka kanału centralnego

Archaeocalamites radiatus – rozwidlone liście

Rz.: Sphenophyllales

Sphenophyllum sp. – zielna roślina skrzypowa, charakteryzująca się cienkimi pędami z węzłów których wyrastały klinowate liście

Ćwiczenia XI

Kolokwium z poprzednich ćwiczeń

Pdgr.: PTEROPHYTINA – paprociowe

Kl.: Pteropsida

Pdkl.: Ophioglossidae – nasięźrzałowe

Botrychium lunaria – pokrój sporofitu – ogonek liściowy rozgałęziony dichotomicznie, blaszka liściowa podzielona na część asymilacyjną i zarodnionośną (płodną), przekrój przez zarodnię grubościenną

Ophioglossum vulgatum – pokrój sporofitu, blaszka liściowa podzielona na część asymilacyjną i zarodnionośną (płodną), synangia

Pdkl.: Osmundidae – długoszowe

Osmunda regalis – pokrój sporofitu – górna część blaszki liściowej zarodnionośna, poniżej część asymilująca, zarodnie z grupą komórek grubościennych

Pdkl.: Filicidae – paprocie cienkozarodniowe
przedrośle z rodniami plemniami

Dryopteris filix-mas – przekrój przez kupkę zarodni (sorus) okrytą zawijką, zarodnia z pierścieniem komórek grubościennych

Pdkl.: Salviniidae – salwiniowe

Salvinia natans – pokrój sporofitu, sporokarpia

Pdkl.: Marsileidae – marsyliowe

Marsilea quadrifolia – pokrój sporofitu, sporokarpia

Liście paproci: typ blaszki liściowej, stopień jej podzielenia, liście zarodnionośne, rodzaje kupek i zawijek

Wyjście do szklarni: paprocie i budowa ich liści

Objaśnienie zasad posługiwania się kluczem do oznaczania roślin

Oznaczenie wybranych gatunków (1-2) z rodzaju *Lycopodium*, *Equisetum* i paproci

Ćwiczenia XII

Kolokwium z poprzednich ćwiczeń

Pdgr.: CYCADOPHYTINA – nagozalążkowe wielkolistne

Kl.: Cycadopsida – sagowce

Cycas sp. – makrosporofil (owocolistek) – górna część płonna, w dole zalążki; mikrosporofil (pręcik) – tarczka płonna, niżej woreczki pyłkowe (mikrosporangia)

WYMARLI PRZEDSTAWICIELE

Karbon:

Kl.: Lyginopteropsida – paprocie nasienne

– *Sphenopteris* sp., *Mariopteris* sp., *Alethopteris* sp. – liść złożony

– nasiona paproci nasiennych

Jura:

Kl.: Cycadeoidopsida – benetyty

Cycadeoidea sp. – fragment skrzemionkowanego pędu; miejsca po odpadłych liściach, strobile

Zamites sp. – liść pojedynczo pierzasty

Pdgr.: PINOPHYTINA (= Coniferophytina) – nagozalążkowe drobnolistne

Kl.: Ginkgopsida – miłorzębowe

Ginkgo biloba – krótkopęd żeński: kwiaty żeńskie – zalążki, liście; przekrój przez zalążek (gametofit żeński, nucellus, integument, komora pyłkowa); krótkopęd męski: kotkowate kwiatostany męskie, liście; krótkopęd z liśćmi i nasionami

Kl.: Pinopsida (= Coniferopsida) – szpilkowe

Rz.: Pinales (= Coniferales)

Pinus silvestris – kwiatostan żeński: pokrój, przekrój podłużny – łuska wspierająca, łuska nasienna; kwiatostan męski: pokrój, przekrój podłużny – pręciki, woreczki pyłkowe, ziarna pyłku

Abies alba – szyszka – łuska wspierająca i łuska nasienna

Taxus baccata – gałązka z okazu żeńskiego z nasionami w osnówkach; gałązka z okazu męskiego z szyszczkowatymi kwiatostanami męskimi

WYMARLI PRZEDSTAWICIELE

Karbon:

Kl.: Cordaitopsida

Cordaianthus sp. – pędy z organami rozmnażania kordaitów

Jura:

Kl.: Ginkgopsida

Ginkgoites sp. – liście

Klucze do oznaczania roślin

Oznaczanie gatunków z rodzajów: *Pinus*, *Picea*, *Abies*, *Larix*, *Taxus*, *Juniperus*

Wyjście do Ogrodu Botanicznego i szklarni.

Ćwiczenia XIII

Pdgr.: MAGNOLIOPHYTINA (= Angiospermae) - okrytozalążkowe

Morfologia roślin okrytozalążkowych:

- budowa kwiatu roślin okrytozalążkowych
- symetria kwiatu
- wzór kwiatowy
- typy kwiatostanów
- typy owoców
- typy ulistnienia

Klasa: Magnoliopsida (dwuliścienne)

Klasa: Liliopsida (jednoliścienne)

Pdgr.: MAGNOLIOPHYTINA (= Angiospermae) – okrytozalążkowe

Oznaczanie wybranych gatunków